

ДОКЛАД

от Кирил Александров,
директор на Националния институт за помирение и арбитраж

ОТНОСНО: Базата данни на НИПА за колективното трудово договаряне

Съгласно утвърдените от министъра на труда и социалната политика *Правила за обмен на информация между ИА "ГИТ" и НИПА*, през 2009 г. в института са постъпили общо 1364 бр. копия на КТД, анекси и допълнителни споразумения, до м. август 2010 г. са постъпили общо – 636 бр. колективни трудови договори.

От постъпилите в НИПА през 2009 г. КТД - 25 бр. КТД са на ниво отрасъл/бранш, 101 бр. общински КТД и 1010 бр. КТД на ниво предприятие/ организация, както и общо 228 бр. анекси и допълнителни споразумения към КТД.

През 2009 г. в НИПА не са постъпили копия на КТД от област Плевен. Същият проблем продължава и през 2010 г.

Във връзка с осъществяването на оперативна цел ***“Изграждане и поддържане на информационна система за колективното трудово договаряне и колективните трудови спорове”*** от Програмата за дейността на Националния институт за помирение и арбитраж за 2010 г. „Предотвратяване и ограничаване на колективните трудови конфликти” (приета с решение на Надзорния съвет на НИПА от 28.09.2009 г.), през 2010 г. експерти в отдел “Анализи, прогнози, посредничество и арбитраж” в НИПА извършиха следното:

1. Разработен е модел на електронна база данни за колективното трудово договаряне в табличен вид. В модела се съдържат 16 раздела, които включват 78 показателя, отразяващи информация за договореното в КТД. Всеки показател се отчита въз основа на експертна оценка, включваща средно от 2 до 5 признаци, които са обозначени със съответни кодове;

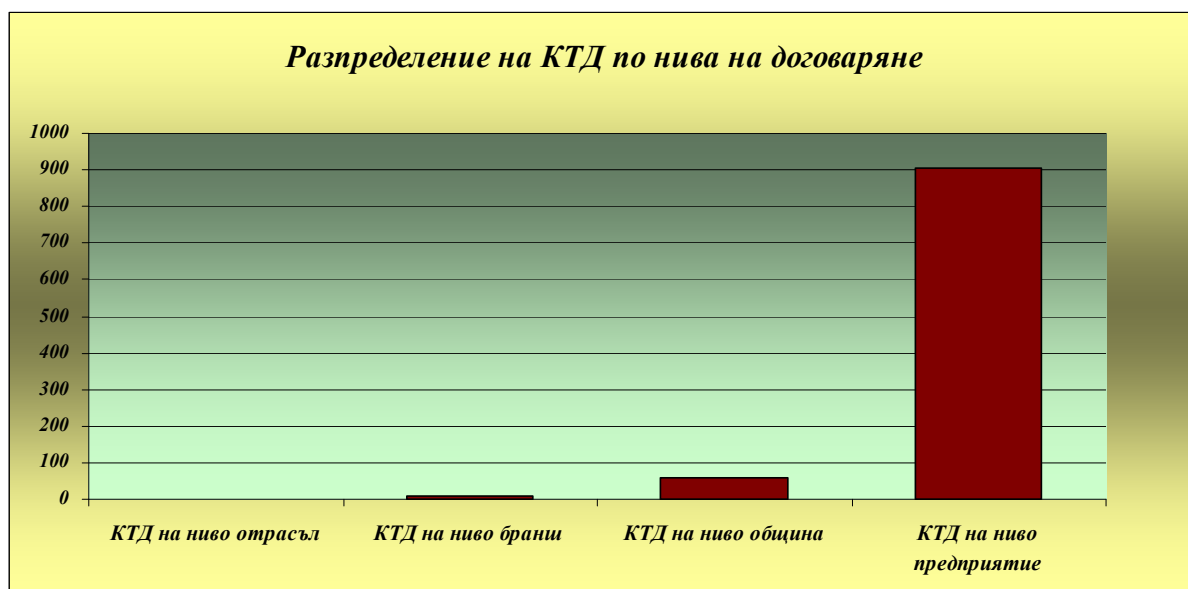
2. В изпълнение на предварително изработен график за въвеждане на показателите в базата данни за КТД, са въведени КТД, анекси и допълнителни споразумения, които са действащи към 01.08.2010 г. – **общо 976 бр.**

3. След обобщаване и анализиране на въведените данни са изготвени обобщени справки, набелязани са проблеми и са оформени предложения както следва:

I. ОБОБЩЕНИ СПРАВКИ

От общият брой въведени в базата данни на НИПА за КТД, разпределението **по нива на договаряне** е както следва:

- ✓ 2 бр. са КТД на ниво отрасъл, съответно за отрасъл “Строителство” и отрасъл “Проучване, добив и преработка на минерални суровини”;
- ✓ 10 бр. са КТД на ниво бранш;
- ✓ 57 бр. са КТД на ниво община;
- ✓ 907 бр. са КТД на ниво предприятие.

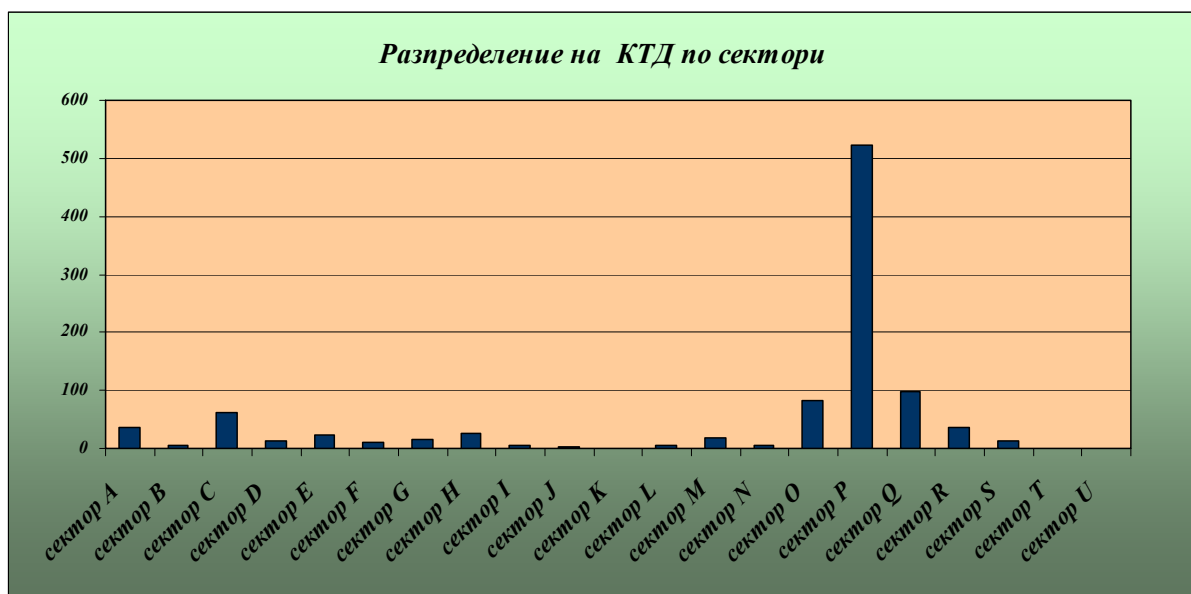

От общо въведените КТД, разпределението **по сектори** (съгласно НКИД 2008) е както следва:

- ◆ за сектор **А СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО** – общо **36 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **В ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ** - общо **5 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **С ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ** - общо **63 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Д ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА** - общо **13 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ** – общо **23 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Ф СТРОИТЕЛСТВО** – общо **10 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Г ТЪРГОВИЯ; РЕМОТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ** – общо **15 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Н ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ** - общо **25 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **И ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО** – общо **5 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Ж СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ** - общо **3 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **З ФИНАНСОВИ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ** общо **1 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **И ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ** - общо **4 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **М ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ** – общо **17 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Н АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ** - общо **4 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **О ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ** - общо **83 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **Р ОБРАЗОВАНИЕ** - общо **524 бр.** КТД;

- ◆ за сектор **Q** ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА – общо **98 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **R** КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ - общо **35 бр.** КТД;
- ◆ за сектор **S** ДРУГИ ДЕЙНОСТИ - общо **12 бр.** КТД;

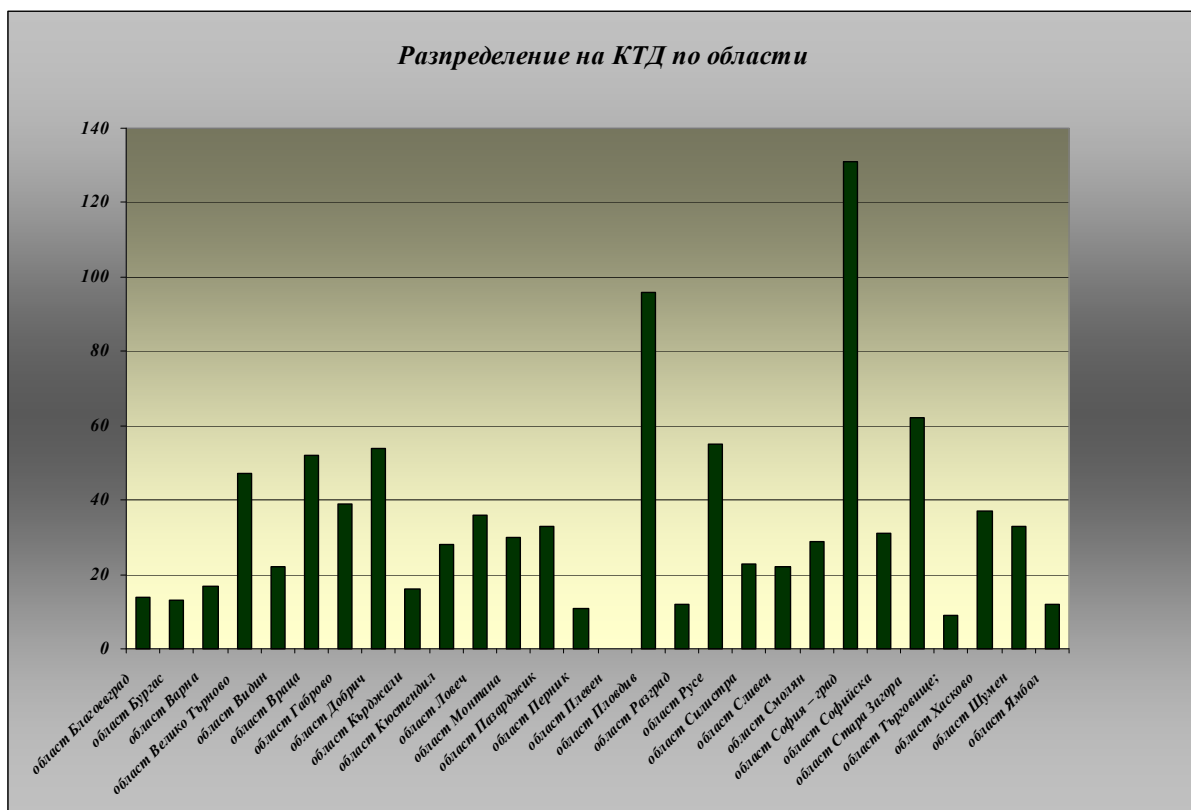
Не са въведени КТД от секторите **T** “ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА КАТО РАБОТОДАТЕЛИ; НЕДИФЕРЕНЦИРАНИ ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА ПО ПРОИЗВОДСТВО НА СТОКИ И УСЛУГИ ЗА СОБСТВЕНО ПОТРЕБЛЕНИЕ” и **U** “ДЕЙНОСТИ НА ЕКСТЕРИТОРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЛУЖБИ”.

От общо въведените КТД, разпределението по **области** е както следва:

1. област Благоевград – общо 14 бр. КТД;
2. област Бургас – общо 13 бр. КТД;
3. област Варна – общо 17 бр. КТД;
4. област Велико Търново – общо 47 бр. КТД;
5. област Видин – общо 22 бр. КТД;
6. област Враца – общо 52 бр. КТД;
7. област Габрово – общо 39 бр. КТД;
8. област Добрич – общо 54 бр. КТД;
9. област Кърджали – общо 16 бр. КТД;
10. област Кюстендил – общо 28 бр. КТД;
11. област Ловеч – общо 36 бр. КТД;
12. област Монтана – общо 30 бр. КТД;
13. област Пазарджик – общо 33 бр. КТД;
14. област Перник – общо 11 бр. КТД;
15. област Плевен – 0 бр. КТД
16. област Пловдив – общо 96 бр. КТД;
17. област Разград – общо 12 бр. КТД;
18. област Русе – общо 55 бр. КТД;
19. област Силистра – общо 23 бр. КТД;
20. област Сливен – общо 22 бр. КТД;
21. област Смолян – общо 29 бр. КТД
22. област София – град – общо 131 бр. КТД;
23. област Софийска – общо 31 бр. КТД;

24. област Стара Загора – общо 62 бр. КТД;
25. област Търговище – общо 9 бр. КТД;
26. област Хасково – общо 37 бр. КТД;
27. област Шумен – общо 33 бр. КТД;
28. област Ямбол – общо 12 бр. КТД.

От общо въведените в базата данни на НИПА за КТД *на ниво предприятие*, съгласно предоставена справка от ИА “ГИТ”, липсват данни за броя на наетите лица в 51 предприятия. За КТД на предприятия - общо 538 бр. (съгласно справка от ИА “ГИТ”) може да се приеме, че покритието на колективното трудово договаряне се простира приблизително върху **82 122 бр. наети лица**.

Обобщени справки за състоянието на постигнатите **договорености** в КТД на ниво предприятие:

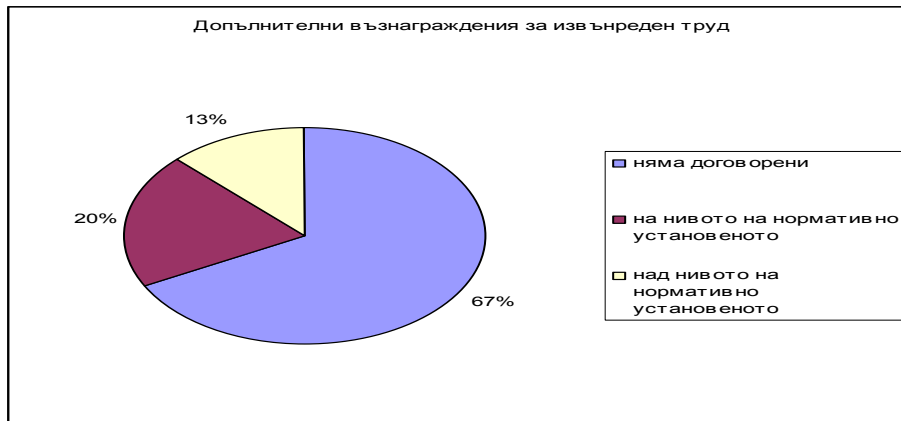
Постигнатите договорености с КТД на ниво предприятие показват следното:

Договорени допълнителни възнаграждения за извънреден труд

няма договорени - 67%

на нивото на нормативно установеното - 20%

над нивото на нормативно установеното - 13%

Договорени допълнителни възнаграждения за *нощен труд*

няма договорени - 70%

на нивото на нормативно установеното - 6%

над нивото на нормативно установеното - 24%

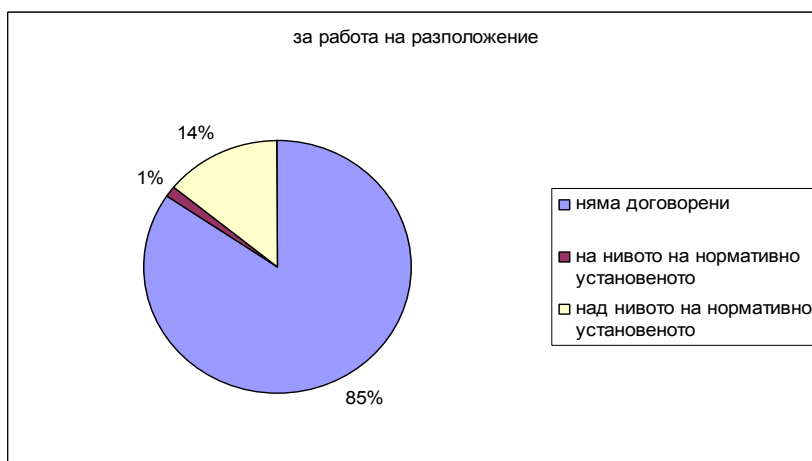

Договорени допълнителни възнаграждения за *работа на разположение*

няма договорени - 84%

на нивото на нормативно установеното - 1%

над нивото на нормативно установеното - 14%

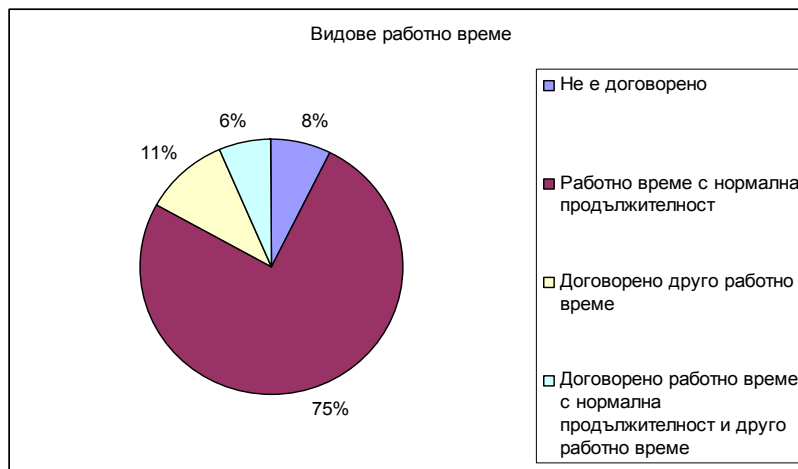
Договорени допълнителни възнаграждения за трудов стаж и професионален опит

няма договорени - 16%
на нивото на нормативно установеното - 3%
над нивото на нормативно установеното - 81%

Договорени видове работно време:

Не е договорено - 8%
Работно време с нормална продължителност - 76%
Договорено друго работно време - 11%
Договорено работно време с нормална продължителност и друго работно време - 6%

Договорен основен платен отпуск

не е договорено - 2%

на нивото на нормативно установеното в КТ или в други подзаконови нормативни актове - 8%

по-високо от нормативно установеното в КТ - 90%

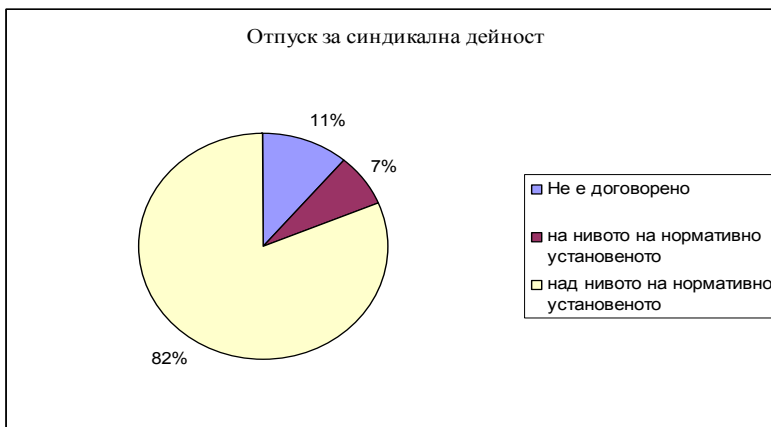

Договорен отпуск за синдикална дейност

не е договорено - 11%

на нивото на нормативно установеното в КТ - 7%

по-високо от нормативно установеното в КТ - 82%

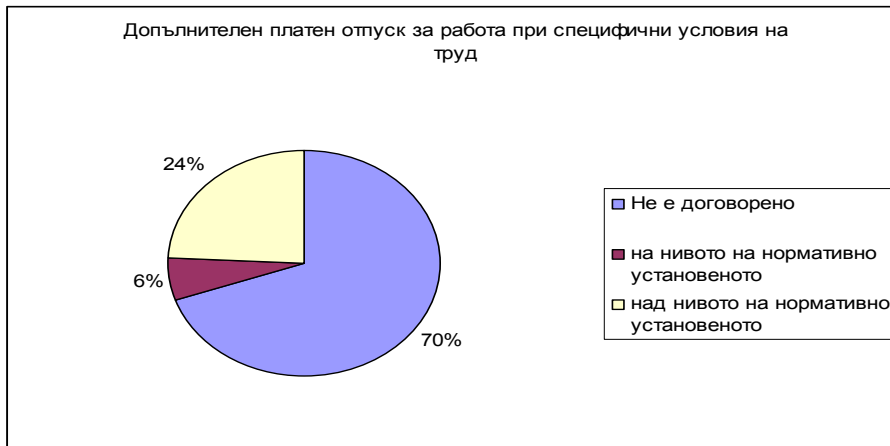

Договорен допълнителен платен отпуск за работа при специфични условия на труд

не е договорено - 70%

на нивото на нормативно установеното в КТ - 6%

по-високо от нормативно установеното в КТ - 24%

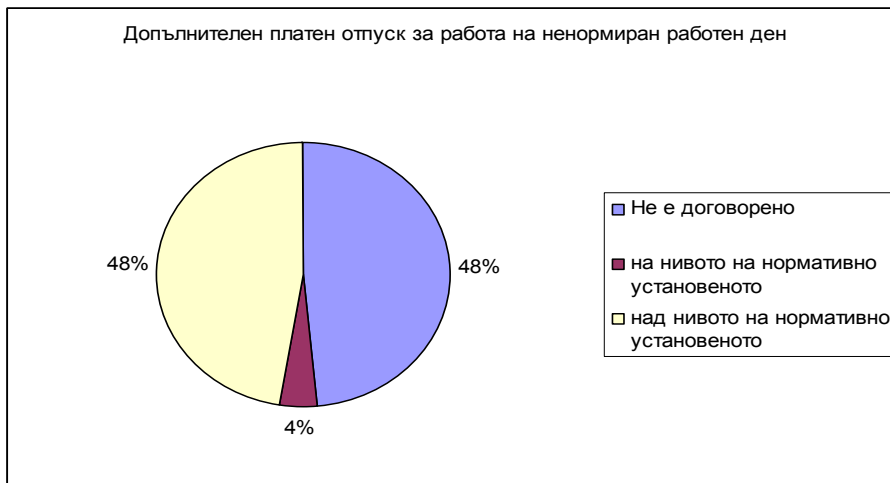

Договорен допълнителен платен отпуск за работа на ненормиран работен ден

не е договорено - 48%

на нивото на нормативно установеното в КТ - 4%

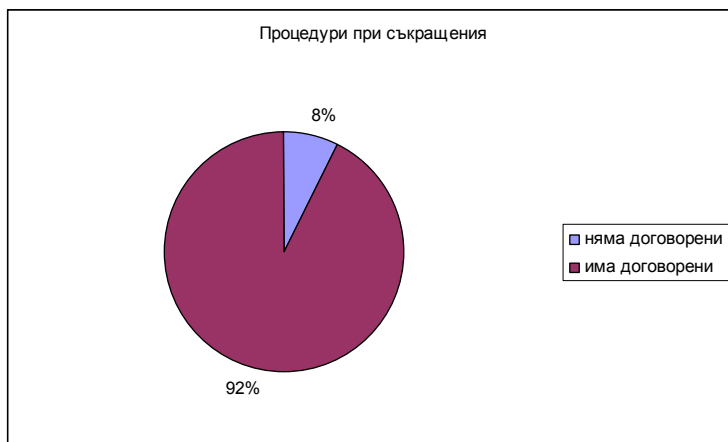
по-високо от нормативно установеното в КТ - 48%

Договорени процедури при прекратяване на трудови договори от работодателя

няма договорени – 8%

има договорени – 92%

Договорено използването на система за оценка на труда

няма договорени – 56%

има договорени – 44%

Договорени средства за социално-битово и културно обслужване

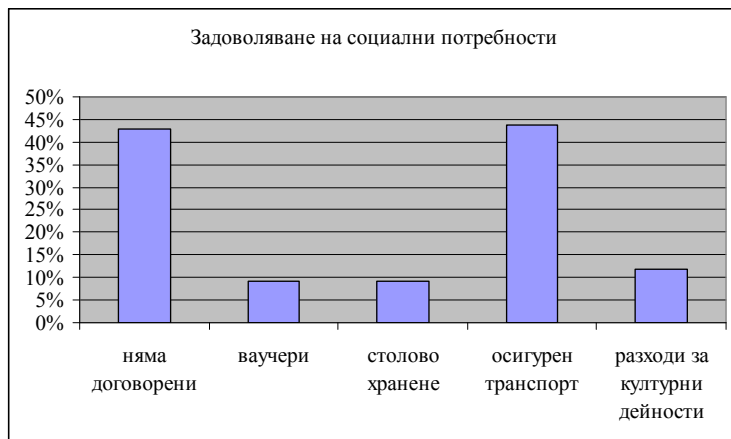
няма договорени - 43%

ваучери - 9%

столово хранене - 9%

осигурен транспорт - 44%

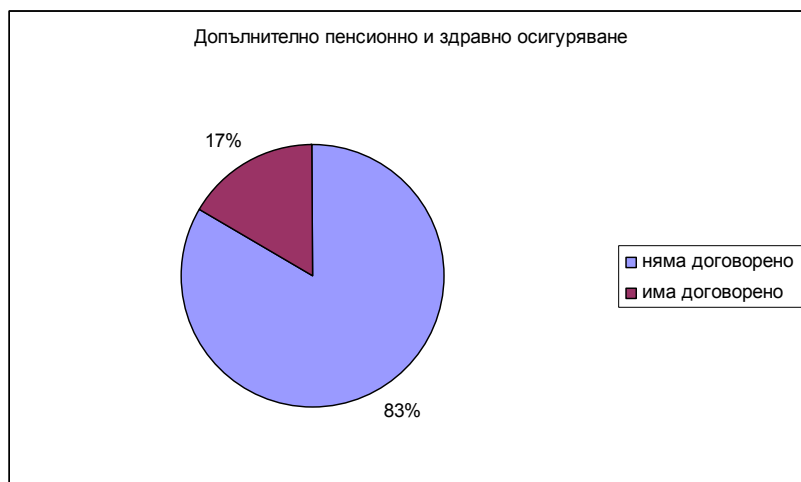
разходи за културни дейности - 12%

Договорено допълнително пенсионно и здравно осигуряване

няма договорено - 83%

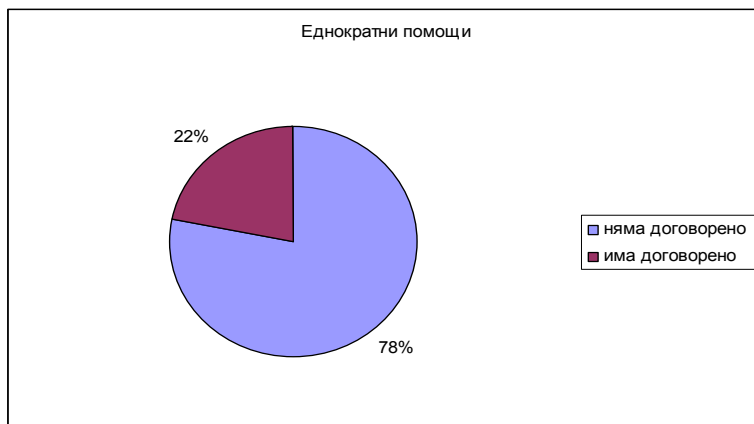
има договорено - 17%

Договорени задължения на работодателя за изплащане на еднократни помощи

няма договорено - 78%

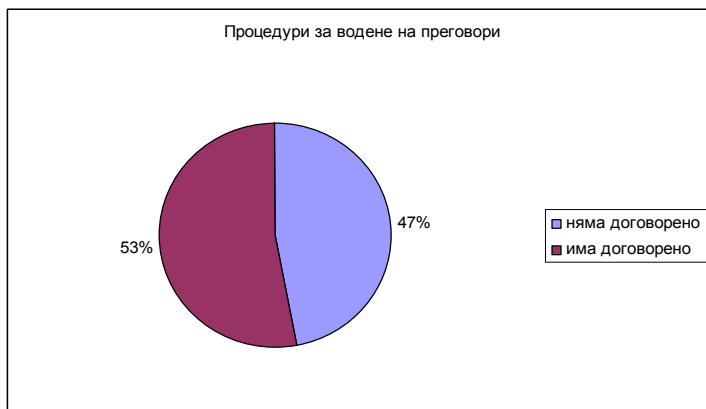
има договорено - 22%

Социално сътрудничество - договорени процедури за водене на преговори

няма договорено - 47%

има договорено - 53%

II. ПРОБЛЕМИ, СВЪРЗАНИ С ИЗГРАЖДАНЕТО И ПОДДЪРЖАНЕТО НА БАЗАТА ДАННИ НА НИПА ЗА КТД

В хода на въвеждане на информацията от колективните трудови договори по съответните показатели в базата данни се очертаха следните проблеми, които възпрепятстват изготвянето на детайлни справки и изчерпателното попълване и оформяне на базата данни както следва:

✓ липсва универсална структура на КТД (с точно определени показатели и фиксирани места попълването им), която да се използва и прилага като модел при изготвянето на колективните трудови договори. Този проблем води до затруднения в процесите на електронна обработка на данните, както и оценката на договореностите;

✓ съществуват проблеми по идентифициране на страните по КТД и по-конкретно:

- липсва информация за членство на работодателите в съответните браншови или националнопредставителни работодателски организации;

- в част от КТД не е посочена принадлежността на синдикалната организация в предприятието към националнопредставителните синдикати или към съответните браншови синдикални структури;

✓ липсват данни относно проектът на КТД – дали е изготвен от една синдикална организация или е общ на всички, или е приет от Общото събрание на работниците и служителите;

✓ в процеса на попълване на базата данни се очерта проблем с недостиг на информация, свързана с икономическите характеристики на субектите (предприятията), в които има подписани и действащи КТД. Посочените данни са от съществено значение при обобщаване и анализиране на информацията, с цел изготвяне на **обобщени справки** за състоянието на колективното трудово договаряне по икономически дейности, видове предприятия (средни, големи и пр.), брой на обхванатите работници и служители от действието на КТД и т. н.;

✓ друг проблем, който следва да бъде отбелязан е при обработката на копията на КТД, предоставени на НИПА в електронен вариант и предимно тези, които са в снимков формат, тъй като са трудно четими и не позволяват копиране на текст. При хартиените варианти има проблеми с копията на ръкописно написани КТД, или такива с нечетливо направени копия. При хартиените варианти има и копия на КТД, които са непълни, т. е. липсват страници.

Относно текстовете на колективните трудови договори може да бъде отбелязано следното:

– в някои КТД липсват: дата на сключване, дата на влизане в сила, срок на действие. В някои случаи е договорен срок на действие на КТД в противоречие с разпоредбите на Кодекса на труда (извън максималния допустим срок на действие),

– в отделни КТД са цитирани или регламентите на Кодекса на труда или договорености на по-високо ниво- О/БКТД;

– има случаи, в които са договорени по-неблагоприятни клаузи от нормативно регламентираните (пр. договаряне на работна заплата, която е по-малка от МРЗ за страната при нормална продължителност на работното време и др.);

– в част от КТД липсват ясно регламентирани от страните процедури за решаване на спорове. В някои Общински КТД липсва клауза за разглеждането на колективни трудови спорове в рамките на Общинските съвети за тристранно сътрудничество,

въпреки че една от функциите им е обсъждане на въпроси, свързани с трудовите, осигурителни отношения и жизненото равнище;

– има случаи, в които **общински** КТД се отнася само за медицинските специалисти в детските ясли, градини и училища, а договореностите са съобразени с отрасловия договор за сектор „Здравеопазване”, а не „Образование”;

– в някои от КТД липсват приложенията към договорите, в които са посочени конкретните размери на договорените показатели (например основна заплата, допълнителен платен отпуск и други);

III. ПРЕДЛОЖЕНИЯ, ВЪВ ВРЪЗКА С УСЪВЪРШЕНСТВАНЕТО НА БАЗАТА ДАННИ НА НИПА ЗА КТД

1. Да се усъвършенства процеса на обмен на информация между ИА “ГИТ” и НИПА, чрез изменение и допълнение на *Правилата за обмен на информация между ИА “ГИТ” и НИПА*. Целта е регламентиране на задължение за предоставяне на допълнителна информация от ИА “ГИТ” и териториалните и дирекции към копията на КТД, която да включва: ЕИК, код на икономическа дейност и брой заети лица в съответните икономически субекти (предприятия). Посочената информация е част от данните, съдържащи се в Декларацията по чл. 15, ал. 1 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, която субектите са задължение да предоставят на ИА “ГИТ” и нейните териториални структури.

2. Да се осигури за нуждите на администрацията на НИПА специализиран софтуер за конвертиране в редактируем вариант на електронните копия на КТД за по-ефективното обработване на информацията, съдържаща се в тях.

3. Да се създаде подзаконов нормативен акт, във връзка с прилагането на чл. 53, ал. 5 от Кодекса на труда. Изготвянето на проекта на посочения документ следва да се извърши със съдействието на социалните партньори и да включва начина на подаване на информация, относно КТД, задължения за предоставяне на данни от страна на работодателите и на синдикатите, видовете обобщени справки за колективното трудово договаряне, достъпа на лица до информацията и пр. В случай на постигнато съгласие между социалните партньори може да бъде утвърден модел на регистрационна карта, която да бъде задължително подавана от страните при вписването на КТД в ИА “ГИТ”.

4. Да се оптимизира административния капацитет на НИПА, предвид ангажиментите на експертите от специализираната администрация, във връзка с изграждането и внедряването на информационна система за колективното трудово договаряне.

ДИРЕКТОР НА НИПА:

КИРИЛ АЛЕКСАНДРОВ